

Správa o aktuálnom stave národnostného vysielania RTVS

Rozhlas a televízia Slovenska vyrába a vysiela programy pre 13 národností v 11-tich jazykoch. Pre národnosti: maďarskú, rusínsku, ukrajinskú, rómsku, poľskú, českú, nemeckú, ruskú, srbskú, chorvátsku a bulharskú v materinskom jazyku, pre národnosť moravskú v českom a pre národnosť židovskú v slovenskom jazyku.

Výrobu a vysielanie programu zabezpečuje samostatná Sekcia národnostného vysielania so samostatným výrobným rozpočtom, čo je požiadavka zákona 532/2010 Z.Z. o Rozhlase a televízii Slovenska (ďalej len zákon o RTVS). Riaditeľ sekcie je v priamej podriadenosti generálneho riaditeľa (je teda na úrovni zástupcu GR) a má v národnostnom vysielaní právomoci obdobné, ako riaditelia programových služieb STV a SRO, a riaditelia regionálnych štúdií.

Sekcia národnostného vysielania má štyri organizačné jednotky – redakcie:

1. Rádio Patria - redakcia maďarského vysielania
2. Rádio Patria - redakcia národnostného vysielania Košice
3. Redakcia národnostného vysielania STV Bratislava
4. Redakcia národnostného vysielania STV Košice

redakcie vedú tímlídri-šéfredaktori, ktorých výkonom vedúcej funkcie poveruje riaditeľ sekcie.

Samostatná organizačná jednotka pre národnostné vysielanie na úrovni sekcie je potvrdením mimoriadne dôležitého postavenia verejného vysielania pre národnosti, v rámci krajín Európskej vysielacej únie (EBU) je zaradenie podobnej organizačnej zložky unikátne. Táto organizačná štruktúra umožňuje jednak jednotný prístup v manažovaní procesov a výroby, na druhej strane osobitý prístup ku každej národnosti podľa početnosti jej príslušníkov a podľa národnostnými spoločenstvami definovaných potrieb národností.

Model organizácie práce vo výrobe a vysielaní pre národnosti sa ustálil po účinnosti zákona o RTVS počas zlúčenia predtým samostatných SRO a STV.

Rozhlasové vysielanie má na základe zákona o RTVS samostatnú programovú službu s názvom Rádio Patria, ako piaty terestriálny okruh vysielania organizačnej zložky Slovenský rozhlas. RTVS nie je jediným vysielateľom národnostných obsahov, na základe licencie vysiela hlasové obsahy Rádio Roma z Prešova v rómskom jazyku a Rádio Rusín tiež z Prešova v jazyku rusínskome. Iné rozhlasové stanice pre národnostné vysielanie nie sú licencované na území SR, môže sa však stať, že miestni vysielatelia zaraďujú do svojho vysielania národnostné programy.

RTVS je však dominantným vysielateľom rozhlasových programov pre národnosti. Podľa niekoľkých zberov dát vo výskumoch počúvanosti má Rádio Patria slušný dosah: v ukazovateli „počúval posledný týždeň“ sa priemerne dosahuje výsledok medzi 130-150 tisíc poslucháčov a v celoštátnom meradle je to 2,8 percenta podielu, pričom okrem maďarského vysielania ani jedna národnosť neprevádzkuje plnoformátové rádio.

Rádio Patria vysiela pre desať národností. Maďarské vysielanie je plnoformátové, celodenné rádio, vysielajúce na južných častiach Slovenska denne 12 hodín (06:00-18:00), približne na polovici územia je dostupné na terestriálnych FM frekvenciách, na druhej polovici na terestriálnych AM frekvenciách. Dostupnosť pre cieľovú skupinu je v súčasnosti obmedzená len na veľmi malom území – ide o okolie Moldavy nad Bodvou a Košice mesto, kde má RTVS pripravené miestne frekvencie na dokrytie vysielania.

Maďarské vysielanie je zostavené počas pracovných dní z informačných, spravodajských, publicistických slotov, víkendové vysielanie sa okrem spravodajstva skladá z politickej publicistiky, spoločenskej publicistiky, umeleckých, cirkevných, literárno-dramatických a moderovaných hudobných programov. Pomer hovoreného slova a hudby je 60:40 percent. Hudobná skladba vysielania je veľmi pestrá, od klasickej hudby, cez folklór, po old-roch a old-pop až po súčasné rokové, popové a periférne žánre. Po zákonnej úprave o povinnom pomere slovenskej produkcie v hudobnej časti programu dostalo Rádio Patria výnimku od Rady pre vysielanie a retransmisiiu, pričom táto výnimka koncom roka 2018 nebola predĺžená.

Vysielanie pre rusínsku, rómsku a ukrajinskú národnosť je zostavené z denných spravodajských-informačných formátov a týždenných publicistických, umeleckých a literárno-dramatických formátov. Spravodajské a informačné programy počas pracovných dní sa vysielajú pod značkou Rádia Patria na celoštátnom okruhu Rádia Regina vo večerných primetimeových hodinách. Ostatné formáty sa vysielajú vo večerných hodinách cez víkend a sviatky na okruhu Regina-Východ.

Spravodajské a informačné formáty v primetime sú síce pokračovateľmi tradičných rozhlasových formátov, ale v sledovanom období boli zmodernizované, obsahovo preformátované, zdynamizované, čo sa ukázalo v prvý krát merateľných hodnotách časových pásiem Rádia Regina vo viacerých zberoch dát počúvanosti slovenských rozhlasových staníc so vzostupným trendom.

Magazínové publicistické formáty v týždenných programoch sú charakteristické pre menej početné, ale dostatočne veľké národnosti: poľskú, nemeckú, českú. Všetky tri sa dostávajú do vysielania vo víkendových večerných hodinách v slotoch, ktoré sú vysielané celoštátne.

Programy pre srbskú, chorvátsku a bulharskú národnosť (ide o málopočetné národnostné spoločenstvá) sa vysielajú zriedkavo, zaradených je po päť magazínových programov ročne, na bratislavskej frekvencii Rádia Patria vo večerných hlavných vysielacích časoch v piatok. Kým chorvátske vysielanie je už kontinuálne zabezpečené tri roky, srbské a bulharské sa naplňa len veľmi ťažko, kvôli absencii rozhlasovo zdatných tvorcov z danej národnosti.

Rozhlasové vysielanie pre národnosti spĺňa požiadavky § 5 Zákona o RTVS, definované v odstavci 1 písmená b) a g) a rovnomernom rozdelení vysielacieho času podľa početnosti národnosti a podľa regionálnej príslušnosti.

Televízne vysielanie pre národnosti je zaradené do programovej služby Dvojka a vysielajú sa v pracovných dňoch denne.

Pre všetkých 13 národností vysielajú RTVS magazínové polhodinové formáty – pre maďarskú a rómsku národnosť s týždennou, pre rusínsku s dvojtyždennou, pre ukrajinskú a českú s mesačnou periodicitou, málopočetné národnosti sú rozdelené do vysielania tak, že na obrazovku sa dostávajú každý šiesty až ôsmy týždeň. Všetky magazíny majú spojovací názov „Sme doma“.

Spravodajské formáty sú vysielané v maďarskom jazyku v pracovných dňoch denne v siedmich minútach, správy v iných jazykoch sú vysielané v týždennej periodicite v desiatich minútach.

Tieto programy dopĺňa týždenný maďarský polhodinový portrétový formát „Tvárou v tvár“.

Okrem cyklických relácií zaraďuje RTVS do vysielania Dvojky ad hoc programy v národnostných jazykoch. V sledovanom období to boli záznamy folklórnych festivalov (2017 - Želiezovce, Svidník, 2018 – Gombasek), priamy prenos katolíckej maďarskej omše (rok 2017), záznam zo slávnostného galavečera k 90-mu výročiu maďarského vysielania v (Česko)Slovensku (2018) a mimoriadne pásmo k pravoslávny m vianočným a novoročným zvykom (2018).

Všetky programy sú vysielané v jazyku národnosti (výnimkou židovskej a moravskej) a všetky sú dostupné a zrozumiteľné aj pre ostatných divákov vďaka titulkovaniu. Titulkovanie síce predpisuje zákon, RTVS ho však považuje za dôležitý nástroj inklúzie a vzájomného poznávania.

Orgány RTVS (generálny riaditeľ a Rada RTVS) dlhodobo poukazujú na fakt, že bez systémového riešenia financovania verejného vysielania (poplatky v nezmenenej výške 14 rokov, doplnková forma financovania cez Zmluvu so štátom) a bez sprevádzkovania ďalšej programovej služby nie je možné zvýšiť podiel národnostného vysielania na zákonom predpísaný pomer. Na jednej strane k tomu chýba reálny vysielací čas na strane druhej financie k vývoju moderných formátov s vyššími vysielacími časmi. V sledovanom období pomer národnostných programov dosiahol 4,8 percenta vysielacieho času.

Napriek tomu sa v sledovanom období obsahovo i formálne zmodernizovalo vysielanie v maďarskom a rómskom jazyku, podobný proces čaká na programy ostatných národností. RTVS je jedna z mála verejných vysielateľov v EBU, ktorá opúšťa prax vysielania pre národnosti, zamerané výlučne na tradície a kultúru, uvedomujúc si, že národnostné spoločenstvá sú organickou súčasťou štátov, v ktorých žijú v matematickej menšine, a sú organickou, živou, dynamicky sa rozvíjajúcou súčasťou európskeho spoločenstva.

RTVS zaznamenáva v rámci európskych vysielateľov dva unikáty. Na jednej strane je to dôsledné dodržiavanie princípu, podľa ktorého národnostné programy moderujú príslušníci národnostnej menšiny, vo svojom materinskom jazyku, na strane druhej je RTVS jediným vysielateľom EBU, kde sa rómske vysielanie uskutočňuje výlučne v rómskom jazyku – na Slovensku je to najrozšírenejšia forma, štandardizovaná podoba jazyka rumungri.

Záverom:

rozhlasové vysielanie pre národnosti zaznamenalo v sledovanom období obsahový, formálny progres, čo sa ukazuje aj v sledovanosti programov. Stabilizácia tohto progresu je reálna a dlhodobo udržateľná. Televízne vysielanie v sledovanom období zaznamenalo ustálenosť, ktorá sa však môže zmeniť na stagnáciu, a preto vyskúšaný rozhlasový obsahový progres bude vysielateľ prenášať aj do televízneho vysielania.

Attila Lovász

riaditeľ Sekcie národnostného vysielania